

VERSLAG

Recht op vrije tijd: waar gaan we voor?

Datum: 7 juni 2022

1 Inleiding door Susan Lagaert van Jeugdonderzoekplatform

“Recht op vrije tijd is niet enkel recht op activiteiten, maar ook recht op rust.”

Het JOP onderzoekt:

- Deelname aan formeel georganiseerde vrije tijd en niet-georganiseerde vrije tijd
- Ongelijke toegang tot vrijetijdskansen en jongeren wiens recht op vrije tijd onder druk staat
- Wat betekent vrije tijd voor jongeren? Wat vinden ze zelf belangrijk?

Bijna 6 op 10 is actief of organiserend lid van een vereniging.

Recht op vrije tijd komt in het gedrang voor kinderen en jongeren

- Met een handicap
- In de jeugdhulp
- In een institutionele setting (bv jongeren op een asielcentrum)
- In kansarmoede
- ...

Jongeren in jeugdhulpvoorzieningen of institutionele setting kunnen slechts zeer beperkt zelf beslissen welke soort vrije tijd ze hebben/aan kunnen participeren.

Wat is vrije tijd? Vrije tijd als doel of als middel?

Jongeren hechten het minste belang aan “alleen zijn” en “iets bijleren” in hun vrije tijd.

In mijn vrije tijd willen zij ik vooral: “Vrienden ontmoeten, nieuwe dingen ontdekken, waardering en respect krijgen, beter worden in activiteiten, iets doen waarin ik echt goed ben, actief zijn, mijn gedachten verzetten.” Ook hier sociale verschillen!

- 72% is (heel) tevreden met vrijetijdsbesteding.
- 35% zegt dat ze te weinig vrije tijd hebben

Aanvullingen vanuit deelnemers:

- Innovatietraject vanuit Sport Vlaanderen om informeel sporten op pleintjes en in parken te monitoren via een app.
- “Ruimteplekken en plekken in openbare ruimtes op een goede manier inrichten is een belangrijke hefboom om vrijetijdskansen te verhogen.”

Enkele quotes:

JOP - Susan Lagaert:

“Wat goede vrije tijd is, wordt vaak ingevuld door volwassenen, personen uit de middenklasse en personen zonder migratie-achtergrond.”

“Vrije tijd als vrijplaats: de tijd en ruimte om die dingen te doen die je graag wilt doen kan in conflict komen met een instrumentele visie op vrije tijd.”

“Besteden jongeren uit BSO hun vrije tijd meer in publieke ruimte omdat ze dat zelf willen, of omdat ze te weinig aansluiting vinden bij georganiseerde vrijetijdsactiviteiten.”

2 Toekomstbeelden voor generatiedoel recht op vrije tijd

We stelden 3 toekomstbeelden met beknopte toelichting voor. Deelnemers gaven aanvullingen, opmerkingen, ... Daarnaast was er ruimte om extra toekomstbeelden te formuleren.

2.1 Voorgestelde toekomstbeelden:

Toekomstbeeld 1: Perspectief van K&J in maatschappelijk kwetsbare situaties staat centraal

- Kinderen en jongeren hebben een volwaardige stem waarnaar geluisterd moet worden. We zetten de noden van kinderen en jongeren centraal, niet de bestaande structuren.
- Het recht op vrije tijd staat het meest onder druk bij kinderen en jongeren in een maatschappelijk kwetsbare situaties. Door te vertrekken vanuit hun perspectief en leefwereld creëren we impact voor diegene die het meest nodig hebben.
- Het jeugdwerk is expert in werken met kinderen en jongeren en het vertrekken vanuit hun perspectief en leefwereld. Wat als we deze basishouding van het jeugdwerk actief binnenbrengen in andere sectoren?

Toekomstbeeld 2: Kinderen en jongeren hebben ruimte om hun vrije tijd zelf vorm te geven

- Kinderen en jongeren hebben autonomie en eigenaarschap over hun vrije tijd.
- Kinderen en jongeren maken zelf (mee) de beslissing over hoe ze hun vrije tijd invullen. Maar daarvoor moeten ze ook goed geïnformeerd zijn over alle mogelijkheden.

Toekomstbeeld 3: Vernieuwende praktijken op kruispunten van beleidsdomeinen versterken het recht op vrije tijd voor alle K&J

- Het jeugdwerk vertrekt vanuit kinderen en jongeren zelf en volgt hen in al hun levensdomeinen: de vrije tijd, de school, de zoektocht naar werk, de veerkracht in moeilijke situaties. Voor kinderen en jongeren zijn dit geen duidelijk afgebakende domeinen, maar maken ze allemaal deel uit van hun dagelijks leven. Door samen te werken en de muren van sectoren te doorbreken kunnen we kinderen en jongeren versterken en ondersteunen in de complexiteit van hun leven.
- De druk op kinderen en jongeren en de complexiteit van onze samenleving zijn de laatste jaren fors toegenomen. Daarom is het steeds belangrijker dat alle beleidsdomeinen goed samenwerken om de positie van kinderen en jongeren te versterken. De doelgroep moet centraal staan, niet de structuren.

2.2 Uitwerking:

2.2.1 Toekomstbeeld 1

Aanvullingen op post-its + bespreking:

Inclusie (met dialoog, aandacht voor iedereen)

- Universeel welkom heten van K&J (wat betekent dit, hierover in dialoog gaan met K&J)
- Segregatie tussen K met en zonder kwetsbare situatie tegengaan
- Gedeeld perspectief van alle K met extra aandacht voor kwetsbaarheden: wat is en betekent vrije tijd,; wensen en aspiraties
- Jongeren met handicap inclusief opnemen in bestaande jeugdwerk
- Diversiteit als uitgangspunt in missie en visie <> “ook kansen voor ...”

Ook ruimte voor doelgroepspecifiek:

- Specifieke focus naar groepen die niet worden bereikt

Zelforganisatie vanuit jongeren:

- Er is meer nood aan ondersteuning van jongeren die zichzelf willen organiseren → dit gebeurt niet meer alleen in jeugdhuizen die de weg wel kennen
- Formaat: kader open jeugdwerk
- Goede stimulans vinden voor K&J om op te treden als organisator van hun eigen vrije tijd
- K&J beslissen mee over aanbod, invulling en realisatie binnen VL & BXL

Mix niet georganiseerde vrije tijd en georganiseerde vrije tijd

Structuur en drempels verlagen:

- Beleidsmedewerkers als buddy voor K&J in kwetsbare situaties → niet enkel praten over
- Hun nood staat voorop, maar bestaande structuren moeten ook afgebroken worden om drempels weg te halen
- Reflectieve houding van organisaties en besturen voeden (rond doelgroep)
- Drempelverlagend beleid
- Zinnige vrije tijd? → bepaald door jeugdrechter maar onduidelijk in uitvoering
- Opletten voor overprofessionalisering in georganiseerde vrije tijd → vrijwilligerswerk als kracht → recht op vrijwilligerswerk voor K&J

Onderzoek en participatie:

- Inzichten verwerven over wat er leeft → nieuwe vragen
- Luisteren → meteen passend gevolg geven

Betaalbaarheid:

- Samenwerking met OCMW, Kind en Gezin, Huis van het Kind → beroepsgeheim opheffen om jongeren echt te helpen
- Wie “betaalt” recht op vrije tijd? Zeker in MKS → tijd los van werk of school = of bijverdienen of hulp in huishouden of huisbudget
- Hoe maken we voor een kind vrije tijd betaalbaar? En hoe detecteren we die gezinnen in kwetsbare situaties?

Toegankelijk en nabij:

- Vrije tijd aanbieden in de leefomgeving van K&J

2.2.2 Toekomstbeeld 2

Aanvullingen op post-its + bespreking:

DRUK (invloed scholen, vrije tijd komt in gedrang):

- Zomerscholen voor maatschappelijk kwetsbare K&J is méér onderwijs
- Smartschool na de schooluren

Naar buiten? Op de gsm is ook vrije tijd:

- Instagram
- Foto's bewerken

Eigenaarschap (sector geeft te weinig ruimte aan K&J om zelf vorm te geven) → outreaching

- Stimuleren van actief burgerschap en engagement
- Doelgroep aan de knoppen → blijvend van vertrekken
- Formeel maar ook zeker informeel
- Experimenteeruimte, tijd/ruimte/middelen krijgen om te ervaren/ontdekken

Vrije tijd meten?:

- Wel de info een plek geven binnen de sector
- Definitie: wie maakt die/wie niet?
- Binnen de engagementen: ja! Daarbuiten? Meer, graag!
- Werken rond de perceptie van volwassenen
- Wat zien K&J zelf als vrij in te vullen tijd en dus als vrije tijd?
- Gedeelde definitie
- Leeftijd? Wie/wat/vanaf wanneer?
- Vrije tijd: wachttijd, viertijd, verplichte tijd, groeitijd; alle 4?
- Waarom blijven indelen in 2 groepen (georganiseerd en niet-georganiseerd)? Moet flexibeler in toekomst?

Vrije tijd is zo breed (hangen is OK)

- Invulling = vorm? Kunnen ze zelf organiseren?
- Organisatie door en voor jongeren
- Ondersteuning voor zelforganisaties

Vormgeven mag niet volledig in de handen van K&J liggen → inspireren

- Ja, maar je geeft enkel vorm aan wat je je kan voorstellen (wat je kent). Dus inspiratie nodig!
- Uitdagen van K&J → wat kennen ze nog niet, wat hebben ze nog niet ervaren, ...
- K&J wel actief ondersteunen in vormgeven
- Continue mogelijkheid tot (co-)creatie met ondersteuning van (jong-)volwassenen

Onbekende bekend maken

- Samenbrengen van kinderen uit verschillende leefwerelden lijkt me hierin zeker interessant plan

Het is OK om niet iedereen te bereiken binnen het georganiseerde (corona maakt dit duidelijk)

- Welke actoren en factoren betrekken en overtuigen? Veel getrek aan 1 jongere
- Keuze stress

Vrije tijd kan ook alleen

- Meer overkophuizen

2.2.3 Toekomstbeeld 3

Aanvullingen op post-its:

- Media: vrt
- Onderwijs: brede school, CJP-model Nederland, LLN-kaart
- Samenwerkingsverbanden worden steeds belangrijker, samen sterk
- Cultuur, sport, jeugd. UitPAS = transversaal
- Welzijn (kansarmoede)
- Versnippering binnen de lokale besturen vs. standpunt van k&j: jeugd, sport, cultuur
- Deze vernieuwende praktijken zijn overal aanwezig maar vaak onder de radar. Zij hebben ondersteuning nodig!
- VAPH, Departement WG, onderwijs Vlaanderen, gelijke kansenbeleid, Vlaamse steden en gemeenten
- Ook subsidies mogelijk voor samenwerkingen over domeinen heen
- Concept brede school verder ontwikkelen en vormgeven
- Vanuit gedeelde visie van/op jongeren
- Kunnen we vrije tijd in onderwijstijd brengen?
- Jeugdwerk → ook over beleidsdomeinen heen
- Opletten om georganiseerde vrije tijd niet te veel met beroepskrachten te organiseren → jongeren doen doorgroeien tot vrijwilliger is zeer belangrijk
- Rol omdraaien → hoe meerwaarde van K&J invoegen in werkwijze van andere domeinen
- Wat meer K&J in ons allen
- Niet perse beweging van vrije tijd naar onderwijs, maar ook hoe kan onderwijs vrijetijdskansen aanbieden

Bespreking:

Belangrijke uitdagingen:

- Stimulerend coördinerende functie/rol van een centrale departement/minister van jeugd → ook op lokaal niveau
- Niet enkel impulsbeleid (bv Overkop) tot stand brengen maar ook structurele beleidsinstrumenten
- Jongeren creëren zelf werkingen die sectoroverschrijdend zijn en botsen op de grenzen
- Belang van beleids/sectoroverschrijdende instrumenten + financiën mogelijk maken hierin (niet enkel projectmatig, maar ook structureel)
- Sectoren (ook op lokaal niveau) kennen elkaar te weinig
- Initiatieven zoals brede school en Uitpas zorgen ervoor dat ze goede ervaringen opdoen rond intersectoraal samenwerken en hen verbinden rond “k&j centraal zetten”
- VRT (media) kan belangrijke toeleidingsrol spelen
- Lokale besturen zijn super cruciaal
- Beroepskrachten vs vrijwilligers → stop met over professionaliseren van activiteiten aanbieden

2.2.4 Extra toekomstbeelden

Bestaande initiatieven onder de radar versterken

Vrije tijd toegankelijk maken in de publieke ruimte

Recht op vrije tijd waarin ouders betrokken worden en de keuze van hun kind stimuleren en respecteren

“Vrije” tijd creëren → nu hoge druk en verwachtingen

Welke verschuiving in vrije tijd, voor verschillende doelgroepen sinds corona?

Digitalisering → impact op vrije tijd?

Ruimte voor vrije tijd voor allen: fysieke plekken, digitaal?

Recht op kracht van vrijwilligerswerk waarmaken voor alle jongeren (als sociale hefboom)

Vrije tijd moet toegankelijk zijn voor alle K&J

Samenwerking/balans tussen formele en informele vrije tijd

Digitale vrije tijd → vaak ook sociaal, bv gamen

Vraaggericht met structuur/werking die dit goed kan

Verschil kinderen, tieners, jongeren?

Interdisciplinair

Doel van vrije tijd = sociale contacten, middel = ?